

BESLUT
REK+Mb

231-11240-96

84-215

1997-06-04

Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

**BILDANDE AV NATURRESERVATET VÄSTANÅHÖJDEN I ÖRNSKÖLDSVIKS
KOMMUN VÄSTERNORRLANDS LÄN.**

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets benämning	Västånåhöjden
Objektnummer	2202071
Kommun	Örnsköldsvik
Socken	Nätra
Fastighet	Nätra-Västånå 1:8
Markägare	Staten genom naturvårdsfonden
Belägenhet	ca 17 km Ö Bjästa
Topografisk karta	19 I SV
Ekonomisk karta	19 I 1e-2e
Geokod	191 1E4b5i
Gräns	Är utmarkerad på bifogad karta
Area	177 ha
Därav landareal	177 ha
Naturtyper	Barrskog 143 ha Myrmark 28 ha Hällmark 6 ha
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV RESERVATET

Västanåhöjden

Reservatet ligger i sydvästra delen av Örnsköldsviks kommun, två mil från kusten, Bjästa är närmsta tätort. Terrängen har samma karaktär som i Höga kustområdet och området kan betraktas som en fortsättning av naturförhållandena på Skuleberget. Reservatet är beläget på en högplatå och omges bl.a av vidsträckta myrområden. Västanåhöjden reser sig 430 meter över havet, toppen ligger inom reservatsgränsen. De högre partierna och den östra sluttningen är mycket glest bevuxna av låg tall-och granskog vilket innebär att man har en vidsträckt utsikt härifrån.

Nederbörden i området är relativt hög och snön ligger länge. Klimatet är kyligt vilket sammantaget med en fattig berggrund ger en ganska karg natur. Inslaget av myrmark är påtaglig genom den mosaik av backmyrar som genomkorsar området.

Granskogen är förhärskande medan tall förekommer på myrarna i kombination med löv. Granskogen i sydsluttningen är frodig och högvuxen medan granarna på nordsluttningen och i de högre centrala delarna av reservatet är småvuxna. Grundvattnet står högt i hela området vilket ger vitmossan möjlighet att dominera bottenvegetationen. Fältskiktet skiftar från att i den frodiga skogen innehålla ormbunkar och tolta till att i de mer fattiga skogspartierna bestå av karaktärsarterna blåbär och kruståtel.

Naturen har påverkats ganska mycket av utmarksbete och vedtäkt från de fåbodar som fungerade under ett par hundra år i området. Under 1800-talet och i början av 1900-talet har skogen i omgångar påverkats av dimensionsavverkningar av timmer. Omgivande skogsområden har i sen tid omfattats av trakthyggesbruk och utbyggnad av skogsbilvägssystem. Bränder har förmodligen p g a den höga humiditeten i området varit lågfrekventa och då endast i vissa partier. Inslaget av död ved är förvånansvärt litet vilket kan tyda på att man tagit reda på vindfällerna i äldre tider. Vissa områden kan säkert betraktas som brandrefugier där brand nästan aldrig förekommit.

Området skyddas framförallt för att bevara den mycket stora förekomsten av den akut hotade laven långskägg, *Usnea longissima*, som här har en av sina största förekomster i Sverige. Flera andra sällsynta arter av lavar och svampar finns inom reservatets gränser.

Området används sedan länge av det rörliga friluftslivet och ett omfattande fåbodledssystem genomkorsar området och även reservatet.

ÄRENDETS BEREDNING

Området har sedan länge använts av det rörliga friluftslivet och klassades därför som ett riksintresse för turism och friluftsliv i den fysiska riksplaneringen. Vid ett samråd mellan Örnsköldsviks kommun, Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen diskuterades en samordning av friluftslivets, skogsbrukets och naturvårdens intressen. Man kom bland annat överens om efter vilka principer området skulle skötas. Länsstyrelsen uppdrog sedan till

skogsvårdsstyrelsen att komplettera den översiktliga skogsinventeringen (ÖSI), som gjorts tidigare, med en naturvårdsinriktad skogsbruksplan (NISP) för Nätra fjällskog. I samband med framtagandet av denna NISP upptäcktes sommaren 1990 flera lokaler med långskägg. På en av de större lokalerna var skogen såld som avverkningsuppdrag till en köpare. Här begärde Länsstyrelsen av köparen att avverkningen skulle uppskjutas i avvaktan på att en bättre helhetsbild av långskäggsförekomsten i området kunde klarläggas. Ytterligare en avverkningsanmälning inkom för andra delar av området under 1991. Länsstyrelsen begärde även i detta fall av markägaren att avverkningarna skulle skjutas på framtiden. Under hösten 1990 och framförallt under sommaren 1991 lät länsstyrelsen genomföra en naturvärdesinventering av området som fastställde vilka delar som borde undantas från aktivt skogsbruk. I oktober 1992 blev det klart att Naturvårdsverket skulle köpa området och att ett naturreservat skulle bildas.

I översiktsplanen anges att området tillhör Höga kustens riksintresse för friluftsliv.

Botniabanans framtida sträckning kommer inte att beröra reservatet men den kan komma att dras i sluttningen mellan Hinnsjön och reservatet så att besökare från det hållet måste ta sig över järnvägen.

GRUND FÖR BESLUT

Västanåhöjden skyddas på grund av dess biologiska värden och betydelse för kännedomen om landets natur. Områdets biologiska värden består främst i den unikt stora förekomsten av långskäggslav. För att trygga förekomsten av långskäggslav ska den skogliga kontinuiteten bestå och området skall därför utvecklas fritt.

Området kan ses som en länk till den närbelägna nationalparken Skuleskogen och kan därmed i ett vidare perspektiv ingå som framtida värdekärna för naturvården i ett landskapsekologiskt perspektiv. På sikt kan området utveckla ännu större kvaliteter som refugium för hotade arter och därför skall området lämnas för fri utveckling.

Området kallas i folkmun Nätra fjällskog och är flitigt besökt av friluftslivet. Den sekundära målsättningen för skötseln framledes är att underlätta och främja värden som berör friluftslivet så länge dess aktiviteter eller omfattning inte kommer i konflikt med bevarandet och utveckling av naturvärdena.

Länsstyrelsen bedömer att naturreservat är förenligt med hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822) förklarar länsstyrelsen det området som utmärks på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 och 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

ÄNDAMÅLET MED NATURRESERVATET

Ändamålet med reservatet är att bevara och trygga långskägglavens förekomst samt att i ett långsiktigt perspektiv bevara ett barrskogslandskap för att utveckla de naturkvaliteer som är knutna till denna miljö.

Ändamålet är även att - inom ramen för ovanstående mål - ge möjlighet till naturupplevelser för det rörliga friluftslivet.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkningar i rätten att förfoga i markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastigheten inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

- 1 uppföra byggnad eller anläggning
- 2 anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång
- 3 anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad
- 4 anordna upplag
- 5 borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna
- 6 avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd
- 7 ta bort eller upparbeta döda träd eller vindfällen
- 8 framföra motordrivet fordon
- 9 använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel
- 10 kalka mark eller vatten
- 11 inplantera växter eller djur

Föreskrifter utgör inget hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som närmare anges i bifogad skötselplan.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken skall tåla de åtgärder som företas inom området som beskrivs i till detta beslut bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver vad som eljest är förbjudet i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

- 1 Utanför väg framföra motordrivet fordon inklusive snöskoter utan länsstyrelsens tillstånd.
- 2 störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt.
- 3 skada eller bortföra hotade eller sällsynta djur.
- 4 bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar
- 5 plocka växter eller växtdelar med undantag för bär och matsvamp
- 6 medföra okopplad hund eller annat husdjur annat än i samband med jakt
- 7 uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift
- 8 förbud mot att göra upp eld annat än på särskild anvisade platser
- 9 förbud mot att rida och cykla

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet.

- 1 Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen mm som framgår av bifogad skötselplan.
- 2 Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen
Länsstyrelsen utser en uppdragstagare för skötseln av reservatet

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till miljödepartementet, men skicka eller lämna skrivelsen **till länsstyrelsen**, postadress: Länsstyrelsen, Miljövårdsenheten, 871 86 HÄRNÖSAND.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv namn, adress, telefonnummer och ärendets nummer. Om ni önskar ytterligare upplysningar, ta kontakt med Per Sander, telefon 0611-29731, fax 0611-29680.

I handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Börje Hörnlund, beslutande, Lars Nyberg rättsenheten, Leif Byman länsråd, Bo Halvarsson planenheten, Robert Olsson kulturmiljöenheten, samt Leif Göthe och Per Sander miljövårdsenheten, den sistnämnda föredragande.

Börje Hörnlund

Per Sander

Bilagor

- 1: Beslutskarta
- 2: Skötselplan
- 3: Skötselplankarta

Kopia till:

Kommunstyrelsen i Örnsköldsviks kommun, 891 88 ÖRNSKÖLDSEVIK
Plan- och Bygghuset, Örnsköldsviks kommun, 891 88 ÖRNSKÖLDSEVIK
Miljökontoret, Örnsköldsviks kommun, 891 88 ÖRNSKÖLDSEVIK
Skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län, Skedom, 881 92 SOLLEFTEÅ
Skogsvårdsstyrelsen Örnsköldsviks distrikt, Hästmarksvägen 2, 891 38 ÖRNSKÖLDSEVIK
Fastighetsbildningsmyndigheten i Örnsköldsvik, Nygatan 16, 891 88 ÖRNSKÖLDSEVIK
Lantmäterimyndigheten i Västernorrland, Box 154, 871 23 HÄRNÖSAND
Naturskyddsföreningen i Örnsköldsvik, c/o Andro Stenman, Krönv 22,
891 42 ÖRNSKÖLDSEVIK
Västernorrlands Naturvårdsförbund, c/o Bernt Persson, Åslingsv 10,
873 40 BOLLSTABRUK
Nätra GIF, Rune Östman, 890 10 Bjästa
Bo Norberg, Västana Bjästa, 890 10 Bjästa
PE
LE
KE
Räe
ME 2 ex
LGö

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET VÄSTANÅHÖJDEN I
ÖRNSKÖLDSEVIKS KOMMUN.

Grunden för beslutet

Att skydda och bevara den unikt stora förekomsten av långskäggslav samt utveckla området till en värdekärna för naturvården i ett landskapsperspektiv.

Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Naturförhållanden

Västanåhöjden är den högst belägna toppen i Nätra fjällskog. Den höjdsträckning som delar av reservatet ligger inom kan sägas utgöra en barriär mellan kust och inland. Långt borta i öster kan man från toppen av Västanåhöjden ana havsvikar, och mot väster breder det kulliga skogslandskapet ut sig. De skiftningar man lägger märke i omgivande skogsområden är de som storskaligt skogsbruk ger upphov till i form av ungskogar och hyggen. Klimatet är kärvt med kort vegetationssäsong och mycket nederbörd. Den västra delen av reservatet sluttar svagt och granskogen man finner där är ganska låg, gles och risig.

Bottenskiktet domineras av en kruståtelmatta som övergår till vitmossa beroende av fuktighetsgradienten i marken. De centrala högre delarna av reservatet består till stor del av hållmarker med gles och låg barrskog med större andel tall. I det östra hörnet av reservatet ligger ett större myrparti som är delvis skogbevuxet. I hela området finns det gott om fuktigare marker i terrängens svackor.

Det är troligt att den höga humiditeten i området inneburit att skogsbränder har varit sällsynta. Långskägglaven som är en akut hotad art har sin huvudutbredning i Västernorrlands län (85% av förekomsten i landet). Utbredningen är koncentrerad kustlandet i Ångermanland. Långskägglaven förekommer i störst mängd i de centrala delarna av reservatet i sluttningarna nedan höjdsplatån vid toppen och finns på totalt ca 160 träd inom reservatet. Kambräken, en mindre vanlig ormbunke, är hittad på ett par platser i reservatet främst i östra kanten nära reservatsgränsen.

Flera mindre vanliga svampar som kuddticka, doftskinn och stjärntagging har hittats i reservatet. Skogshöns är vanliga och spår efter lodjur syns regelbundet.

Skogen har förr använts som ved i fåbodstugorna och det kan vara en anledning till varför det finns så lite död ved i området

Nuvarande markanvändning

Sedan staten köpte marken är friluftsliv och naturvård nuvarande markanvändning.

Tillgänglighet

Besökare kan nå reservatet från och den parkering som finns intill allmänna vägen nere vid Hinnsjön. Till reservatet är det ca 3 km. Det finns väg fram till reservatet men den är bommad året runt.

Från söder kan man nå reservatet från en parkering vid Skrikebodarna, vägen mellan Östmarkum och Bräcke. Även från detta håll är det ca 3 km att gå upp till reservatet.

Reservatet genomkorsas av väl markerade leder och i stigkorsningar finns vägvisare.

Över blötare myrar är det spångat för att skydda marken mot slitage och underlätta vandrigen för besökaren. Ett vindskydd med eldstad finns nära toppen invid toppstigen.

Västanåbodarna har en välrustad stuga som är öppen för allmänheten året runt. Mycket arbete

har utförts under åren för att rusta flera stugor till raststugor för allmänheten. Privatpersoner har också rustat många stugor i trakten för eget bruk, inom reservatet finns dock ej några stugor. Stigsystemen underhålls och skidspår iordningställs varje vinter av den lokala

idrottsföreningen Nätra GIF. Det är vanligt med olika aktiviteter både sommar-och vintertid i området, främst kring Västanåbodarna som ligger strax utanför reservatsgränsen i söder.

Slitage- och störningskänslighet

För närvarande besöks området av omkring 5000 personer årligen enligt en gjord uppskattning. Denna frekvens innebär inget hot mot de värden som ligger till grund för beslut om naturreservat. Skoter är förbjuden i reservatet, tillstånd medges för skötsel av reservatet eller dess anläggningar, t ex skidspår. Terränghjulingar tillåts endast på vägen genom reservatet annars är de förbjudna. Tillstånd kan medges för terränghjuling i samband med skötsel av reservatet eller byggnader. Marken skall då vara tjälad och risken för spårbildning skall vara liten.

Källuppgifter

Sommaren 1991 gjordes en inventering av Nätra Fjällskogsområdet för att klarlägga Långskägglavens utbredning och de naturkvalitéer som fanns i området. Inventeringen ledde fram till att ett kärnområde kunde inringas. 1991 års inventering var en fortsättning på en kortare inventering 1990 som var tvungen att avbrytas då vintern gjorde sitt intåg. "Långskägglav i Nätra fjällskog", Gudrun Nordstedt o Åsa Bengtsson, 1991:1 Länsstyrelsen

1991 presenterade skogsvårdsstyrelsen en NISP, naturvårdsinriktad skogsbruksplan för hela Nätra fjällskog. Nätra fjällskog, Förslag till naturvårdsinriktad skogsbruksplan, juni 1991.

Länsstyrelsen presenterar i två rapporter från 1981 dels uppgifter om fåbodar i Nätra Fjällskog samt ett förslag på ledsystem i området, "Förslag till sommar-och vinterleder inom Nätra och Viabyggerå fjällskogar", 1981 m fl.samt "Kortfattad beskrivning över besiktigade byggnader & miljöer. Lämpliga som restaureringsobjekt i Höga kusten & Ådalen", Lars Candell, 1981.

PLANDEL

Disposition och skötsel av mark och vatten

Övergripande mål

Skydda långskägglaven vilket innebär att skogen skall lämnas för fri utveckling. Spara ett från storskaligt skogsbruk relativt orört område och utveckla området till en värdekärna för naturvården i ett landskapsperspektiv.

Markanvändning

Skogen skall lämnas för fri utveckling och ingen exploatering av mark är tillåten. Inget skogsbruk skall bedrivas i området.

Generella riktlinjer

- * Skogsbrand skall släckas i hela reservatet
- * Jakt på älg och småvilt är tillåten.
- * Utmärkning av reservatets gräns har gjorts med vit färg på träden enligt svensk standard och naturvårdsverkets rekommendationer samt med gränstolpar i hörnen.

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Övergripande mål

Inom ramen för målen om bevarande av långskägglaven kan friluftslivet främjas i ganska stor utsträckning utan intressekonflikt.

Riktlinjer och åtgärder

Åtgärder och beslut skall delges Örnköldsviks kommun, fritidsförvaltningen. Samråd med Örnköldsviks kommun skall präglade beslutsprocessen.

Parkeringsplats

Vid Hinnsjön och Skrikebodarna finns parkeringsplatser. Inga åtgärder förordas idag.

Stig

Ledsystemet är i utmärkt skick. Röjning av stigar och att hålla i ordning skyltar sker genom naturvårdsförvaltaren eller den naturvårdsförvaltaren utser.

Information

Genom folder, informationstavlor och Internet.

Tillsyn

Tillsyn av reservatet skall göras årligen av naturvårdsförvaltaren eller den naturvårdsförvaltaren utser för att sköta den praktiska naturvårdsförvaltningen.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Allmänt

Naturvårdsförvaltningen och de åtgärder som är förknippade med skötseln av reservatet skall finansieras av staten genom naturvårdsverket. Åtgärder skall dokumenteras.

Engångsåtgärder

Informationsskyltar vid reservatsgräns och vid parkeringsplatser	5 000 kr
Skyltställ 3 st	10 000 kr

Tillsyn och åtgärder

Årlig tillsyn av reservatet och underhåll av spänger inom reservatet
och röjning av stigar mm.

2 500 kr

